

1

PETRI BEMBI DE AETNA AD
ANGELVM CHABRIELEM
LIBER.

Factum a nobis pueris est, et quidem sedulo Angele; quod meminisse te certo scio; ut fructus studiorum nostrorum, quos ferebat illa aetas nō tam maturos, q̄ uberes, semper tibi aliquos promeremus: nam siue dolebas aliquid, siue gaudebas; quae duo sunt tenerorum animorum maxime propriae affectiones; continuo habebas aliquid a me, quod legeres, uel gratulationis, uel consolationis; imbecillum tu quidem illud, et tenue; sicuti nascentia omnia, et incipientia; sed tamen quod esset satis amplum futurum argumentum amoris summi erga te mei. Verum postea, q̄ annis crescentibus et studia, et iudicium increuere; nōsq; totos tradidimus graecis magistris erudiendos; remissiores paulatim facti sumus ad scribendum, ac iam etiam minus quotidie audentiores.

A



Itaq; , quas pueri miserimus ad te lucubra-
tiones nostras , numerare aliquas possu-
mus ; quas adolescentes , non possumus :
quo in consilio nobis diutius permanen-
dum esse non puto : nam ut interdum nō
loqui moderati hominis est ; sic semper
silere cum eo , quem diligas , perignavi :
neq; Hercule ; si in officio permansimus
in prima aetate ; debemus nunc , tanq̃
inexercitati histriones , in secundo , aut
tertio actu corruisse . praesertim cum
aemulatio tuorum ^{nos} studiorum Angèle
nos non excitare modo languentes possit ,
sed etiam incendere ; quippe , qui multa ,
et praeclara habuimus a te semper , habe-
musq; quotidie et consuetudinis nostrae
testimonia , et doctrinae tuae . Quare si
cuti pueri scriptiunculas nostras , quasi la-
tentis ingenii acerbitatem , detulimus
ad te ; sic nunc deinceps etiam ad te adole-
scentiae nostrae primos foetus deferemus ;
non quo me ipse plus ames ; nam iam id

fieri posse uix puto: sed plane quia ita debemus inter nos: neq; enim arbitror carior rem fuisse ulli quenquam; q̃ tu sis mihi. Sed de his et diximus aliàs satis multa; et saepe dicemus: nūc autem; quoniam iam quotidie ferè accidit postea, q̃ e Sicilia ego, et tu reuerſi sumus; ut de Aetnae incendiis interrogaremus ab iis, quibus notum est illa nos satis diligenter perspexisse; ut ea tandem molestia careremus; placuit mihi eum sermonem conscribere; quem cum Bernardo parente habui paucis post diebus, q̃ rediissemus; ad quem reiiciendi essent ii, qui nos deinceps quippiam de Aetna postularent. Itaq; confeci librū; quo uterq; nostrum cōmuniter uteretur: nā cum essemus in Noniano; et pater se (ut solebat) ante atrium in ripam Pluici contulisset; accessi ad eū progressu iam in meridianas horas die: ubi ea, quae locuti sum⁹ inter nos, ferè ista sūt. Tibi uero nūc orationē utriusq; nostrū, tanq̃ habeatur,

explicabo; non tanq̃ recenseatur. Igitur; cum illum multa in umbra sedentem comperissem; ita initium interpellandi eum feci. **PETRVS BEMBVVS FILIVS.** Diu quidem p̃ater hic sedes; & certe ripa haec uiuens; quam populi tuae istae densissimae inumbrant; & fluuius alit; aliquanto frigidior est fortasse, q̃ sit satis.

BERNARDVS BEMBVVS PATER. Ego uero fili nusquam esse libentius soleo; q̃ in hac cum ripae, tum arborum, tum etiam fluminis amoenitate: neq; est, quod uereare, nequid nobis frigus hoc noceat, praesertim in tanto aestatis ardore: Sed fecisti tu quidem p̃erbene; qui me ab iis cogitationibus reuocasti; quas & libentissime semper abiicio, cum in Nonianum uenitur; et nũc quidem nobis nescio quo pacto furtim irrepserant non modo non uocantibus, sed etiam inuitis.

BEMBVVS FILIVS. De rep. scilicet cogitabas aliquid, aut certe de trium

uiratu tuo: saepe enim ex te audiui (si fieri possit) uelle te, in agris cum es; quoniam tibi id cum modice contingeret, tum etiam perraro; de iis, quae in urbe agantur, tanq̃ lethaeo aliquo sumpto poculo, nihil omnino recordari.

BEMBUS PATER Est ita, ut dicis: nam cum ab urbe propterea me, frequentiaq; hominum; tanq̃ a fluctibus, in hunc solitudinis portum recipiam; ut relaxem a curis, remittamq; paulisper animū; meq; ipsum restituā mihi, atq; ad reliquos confirmem labores; ut in ludis athletae solent; qui cum aliquo in cursu desudarint, confidunt parumper, reuocantq; sese, ut sint ad reliqua postea certamina ualentiores; si tamen illae ipsae me rus etiam prosequuntur, quas fugio curas, et sollicitudines; profecto nihil ago: quod mihi quidem nunc ipsum euenit: qui cum solus in hac ripa confederim, ut dignum aliquid isto

silentio meditarer ; ecce nos ita etiam
unda illa ipsa resorbuit urbanorum nego-
tiorum ; paulatimq; in triumuiratus mei
curas delapsus sum. B. F. Ita

fane coniectabar : uisus enim mihi ian-
dudum nescio quid multa cogitatione
commentari ; neq; eo uultu , quo esse hic
soles , hilari , et soluto ; sed , quo te in ur-
be conspiciamus , contractiore interdum ,
ac graui. B. P. Recte con-

iectabare : Sed ista tandem , quoniam ni-
mis iam molesta sunt , obliuiscamur.

B. F. Utinam ipse id
possis pater ; tibiq; istud (quando ita te iu-
uat) tam facile factu esset , q̃ mihi : sed o-
mnes curae , quae quidē sint maximae , ita
se habent ; ut , si insequaris , non fugiant ; si
fugias , etiam insequantur : munus autem
istud tuū cum est ipsum negotiosissimū
per sese ; quippe , a quo ferē omnes reip.
nostrae partes pertractantur ; quodq; uni-
uersae ciuitatis , caeterarūq; urbium ,

nostrarum aduocationem agit, et sustinet; tum uero illud etiam accedit; quod tu is es, qui maxime omnium tranquillitatem animi, quietemque deames; quo fit, ut magis etiam illa sentias, quae te premunt. B. P. Est fili, est sane causa illa quidem non leuis, quae mihi labores adauget meos: sed tamen (ut uerum fatear) aliud quiddam maius me mouet; quod ipsum nuper me in urbem reuocauerat, sic dum federem; reuocatque saepissime. B. F. Quid illud tandem est? B. P. quod reip. causa non commoueri neque uellem, si possem; neque possem, si uelim: nam cum ab ineunte aetate ita uitam instituerim meam; ut patriae adessem semper; prodessem, cum possem; potuerim autem nonnunquam uel iuueniset domi, et foris; illa uero me saepe muneribus reliquis, saepe legationibus honestarit; eam ipse si deseram nunc, cum et experientia, et consilio, et auctoritate

plus ualeo; quid sit aliud, q̄ si tu me iuue-
nis senem destituas, filius patrem?

B. F. Duas igitur causas praedicas
pater curarum tuarum; durasti quidem
illas, et graues; uerum, quia te sciente a
te ipso proueniunt, perferendas: nam
qui te idem et actionibus tradidisti, qui
bus otio inimicius esse quid potest: et rus
amas, secessusq; istos tuos; quae quidem,
cum multo diutius ipsis careas, q̄ fruaris,
uitam sibi illam efficiunt molestiorem;
dolendum tibi non puto; si te uel illis ip-
sis rebus condemnes, quas fugis; uel fugi
as omnino, quae te iuuant. Sed illud
tamen quale est, quod te dixeras reip. cau-
sa commoueri: an te fortasse mi pater mo-
tus ii Galliarum perturbant, qui ferun-
tur?

B. P. Mini-
me illi quidem: uerum admodum gau-
deo te e Sicilia rediisse: nam si aliquid eue-
nerit; malo te hic esse, ubi omnes sumus;
q̄ illic, ubi neminem habes tuorum.

B. F. Equidem adsum ac libens
cum ea de causa, tum quia uobis omni-
bus carebamus iam nimium diu: caue ta-
men putes nobis hoc Siciliensi biennio
quicquam in uita fuisse iocundius.

B. P. Gaudeo et id quidem: idq; ip-
sum ex eo suspicabamur, q̄ nondum ad
nos cogitabatis. Sed postea, q̄ in eum ser-
monem incidimus, ut de Sicilia loquere-
mur; narra mihi quemadmodum ea se
habent, quae de Aetnaeis ignibus et fe-
runtur passim, et perleguntur: te enim
accessisse illuc cum Angelo tuo, totumq;
montem perlustrasse audiebamus: et no-
bis quidem certe nunc uacat: quid enim
istoc aestu agamus meridiani: neq; est,
quod ego soleam libentius, q̄ de naturae
miraculis audire. B. F.

Haec uero, ut libet; modo ualeam recen-
sere: et quidem eiusmodi sunt; ut tibi audi-
enti afferre uel magnam possint; mihi cer-
te narranti semper aliquam afferant uo-

luptatem: quanq̃ quidem iam hoc ipsum
facimus nimis saepe : q̃ enim multis
nos eadem ipsa censes postea, q̃ e Sicilia
reuerſi ſumus, narrauiſſe : Sed conſurge
(ſi placet) ab hac umbra: nam in ripis qui
dem omnis quae fit accubatio, ea ſi lon
gior eſt, eſſe admodum grauior ſolet: atq;
ad illa buxeta noſtra (ſi tibi uidetur), ſe
deſq; pergamus. B. P. Perini
quum tu quidem facis; qui de ignibus lo
quiturus ab umbra, et frigore deceden
dum putas: ſed (quando ita uiſ) propter
aquam potius in ripa deambulemus; et
cum fluuiio ſermoni reliquo demus ope
ram loquentes: ita mihi uidebor melius
tuas illas flammas Aetnaeas (ſi me offen
derint) Pluuici mei unda temperaturus
B. F. Illae uero neq; te offen
dent, cum abſint longiſſime; neq; hic ſi
adeſſent, reſtinguere illas poſſet Plui
cus tuus; cum mare ipſum etiam cedat
illis uolentibus, atq; earum ardoribus

contrahatur. B. P. Magnum
exordium inceptas fili; ac iam planè uix
credenda sunt ista, quae dicis: uerum,
qui ita fiat, explana id etiam mihi.

B. F. Faciam, ut iubes: sed opus
est ante, quod illò ueniam; ut aliqua te prae
doceam de quibus insulae, de quibus montis natu
ra; quibus cognitis ad ea, quae postu
las, recta pergemus uia. B. P.

Age, ut libet; modo ad illa etiam ali
quando ueniamus: quin etiam mihi fe
ceris gratissimum; si ea lege inceperis,
ut ne quod pulchrum praetereatur; siue
uidisti aliquid, siue audiisti, siue quid
es ipse commentatus. B. F. Ego
uero (si placet) iter tibi nostrum omne
ordine ipso, quo factum est, recensebo;
tèque a Messanae menibus usque in Aetnae
cacumen perducam. B. P.

Placet, et cupio: incipe igitur; uiamque ip
sam omnem reminiscere, et tanquam recur
re, si potes. B. F. Agam se

dulo id quidem: itaq; (ne te teneam diu-
tius) Quartusdecimus mensis agebatur;
ex quo ego, et Angelus meus apud Con-
stantinum praeceptorem graecarum lit-
terarum studiis exercebamur: neq; sane
adhuc uacuum ullum tempus dederam-
us nobis laboris; ac ne unum interea in-
tegrum remiseramus diem. B. P.
Nimium fuistis assidui uestris in studiis
adolescentes, uel etiam superstitiosi: an-
num, et menses nouae linguae rudi-
mentis incubuisse nullo intermisso die?
mirum; si uos uel habitudo illa prior
destituit, uel color: nos tamen e nauig-
atione traxisse uos pallorem istum, et
maciem putabamus. B. F.
Ita euenit: sed en tibi: iam tandem nos
ipsos respeximus: placuit enim ut Ae-
tnam uisiteremus; atq; interea, dum ani-
mi relaxarentur, quod efficere uel oc-
cupatissimi debeamus, tantum natu-
rae miraculum etiam feriati nosceremus:

ita iocundis aliquot sumptis comitibus,
qui nos perductarent, confesso equo Mes-
sanam reliquimus: sed iter facientibus no-
bis Taurominium usque memorabile
nihil comspectum est: summa enim litto-
ra eraduntur. A leua statim Rhegium, et
Brutii agri paruo primum, mox latiori
maris interuallo aperientibus se se paula-
tim angustis prospectantur: a dextra col-
les continui imminet, Bacchi tota fera-
cissima plaga, et Mamertinis uinetis mi-
nus fortasse, q̃ olim fuit, tanq̃ ab ipsa
uetustate contritis iam laudibus; sed ta-
men satis nunc etiam percelebris. In me-
dio ferè itneris, uel paulo amplius castel-
lum Nisus ex aëria montis rupe uiatori-
bus late prospicitur; unde illud deue-
ctum. Ouidianum,
Nisiades matres, sicelidēsque nurus:
Incolae uallem etiam omnem, quae sub-
est, Nisi regionem uocant. B. P. Erit
isto sane modo etiam aliquid infra Tau

rominium memorabile: nam de hoc poe-
tae uersu (si recte memini) nobis pueris
nondum inter grammaticos conuenie-
bat : qua quidem in readhuc illi arbi-
trum si quaerunt; plane uideo eam cōtro-
uersiam posse dirimi a Niso tuo ; a quo ne
scio q̄ blande caeteri hospites suscipian-
tur ; te certe (ut illi dicerent) etiam elegan-
tiores remisit : Sed sequere. B. F.
Taurominii cum ueterum monumento-
rum reliquiae plures uisuntur , templa ;
sepulchra , aquaeductus : quin saepe teme-
re graeca numismata passim effodiuntur
affabre facta illa quidem , neq; in aes mo-
do insculpta ; sed in argentum , sed in au-
rum ; quod etiam Syracusis plurimum ,
et ferè per totam insulam euenit : tum eti-
am coctile theatrum adhuc manet paulo ,
q̄ id , quod Romae uidimus , minus ; nisi
q̄ illud amphitheatrum est : quae qui-
dem omnia eò inspexi diligentius ; q̄
te recordabar plurimum semper uete-

rum hominum imaginibus, monumen-
tisque, tanq̃ uirtutum illorum, et gesta-
rum rerum testibus, oblectari. Vrbs
ipsa loco praeclso, atq; edito sita, et mō-
tuum angulo promissa in pelagus pro-
spectum maris Ionii late hinc inde do-
minatur: theatrum ultimam anguli ru-
pem infedit, qua collis conspicuus ante
omnem urbem in circum planitiem du-
cens audentior procurrit in mare; atq;
hinc fluctibus, inde urbe medius ipse ter-
minatur. E Taurominitano demissi iu-
go, et littore paulatim relicto, uallēmq;
ingressi; quam a leua Aetnae radices, a
dextra Taurominitani montes effici-
unt; per eam Randatium usq; perueni-
mus nouum oppidum, et in Aetnae ra-
dicibus, qua parte mediterranea despe-
ctat, situm. iter totum a Taurominio no-
bis quatuor, et uiginti mil. pass. comfe-
ctum est. uallis sonoro, et ppetuo flumine
scinditur, et irrigatur. Platani numerosa

erate modo aut

fylua utraq; ripas inumbrantes maximam sibi uallis partem egregiae incolae uendicarunt. B. P. Ain' tandem, Platanos illae habent ripae? B. F. Pulcher rimas illas quidem, et multissimas; ut non Platonem modo, aut Aristotelem, scholasq; omnes mitiores suis umbris inuitare possint ad philosophandum; sed etiam Gymnosophistas durissimos illos quidem homines, et sole admodum delectatos. B. P. Quam uellem; ut cum earum duabus possem ego, uel tribus arboribus etiam omnes illas fructiferas arbores quas in quinquuncem dispositas habemus, commutare. B. F. Utinam illae tibi potius pateriisstantibus totum Pluuicum obduxissent: poterant enim uel uniuersum Nonianum: sed nescio, an isto sub coelo prouenirent. B. P. Equidem arbitror: nam illis postea, q̃ in Italiã trauectae sunt et quidem ab ipsa Sicilia primum, multae urbes abundauere; quanq̃ posteriorum

hominum negligentia deperierint : nos enim ; dum Romae essemus ; unam , quae in ima ripa speculi est Dianae Aricinae , pro miraculo uidimus . Sed nihil est profecto (mihi crede) , nihil est fili (ut ego semper dicere soleo) ; quod effici ab homine cura , diligentiaq ; non possit : nos enim (ut de me ipso loquar) ; quibus tamen ; ex quo hanc uillam exaedificaui-
mus , iam inde ante , q̃ tu ~~es~~^{eris} natus , consumi hic nondum etiam licuit triginta integros dies ; neq ; quando licebit scio , cupiam certe semper , et peroptabo ; uides q̃ multo tibi posuerim⁹ ordines pulcher-
rimarum arborum uel nostratium , uel aduenarum : q̃ si etiam Platanos habuissem ; nunq̃ illae me uiuo periissent ; et haberes tu quidem nunc , quo melius inuita-
re posses Faunum tuum ; et ille , quo libentius accedere . B. F. Vellem equi-
dem mi pater : sed (quando id effici nō po-
test) oblecta te populis tuis : tum etiam (si

B

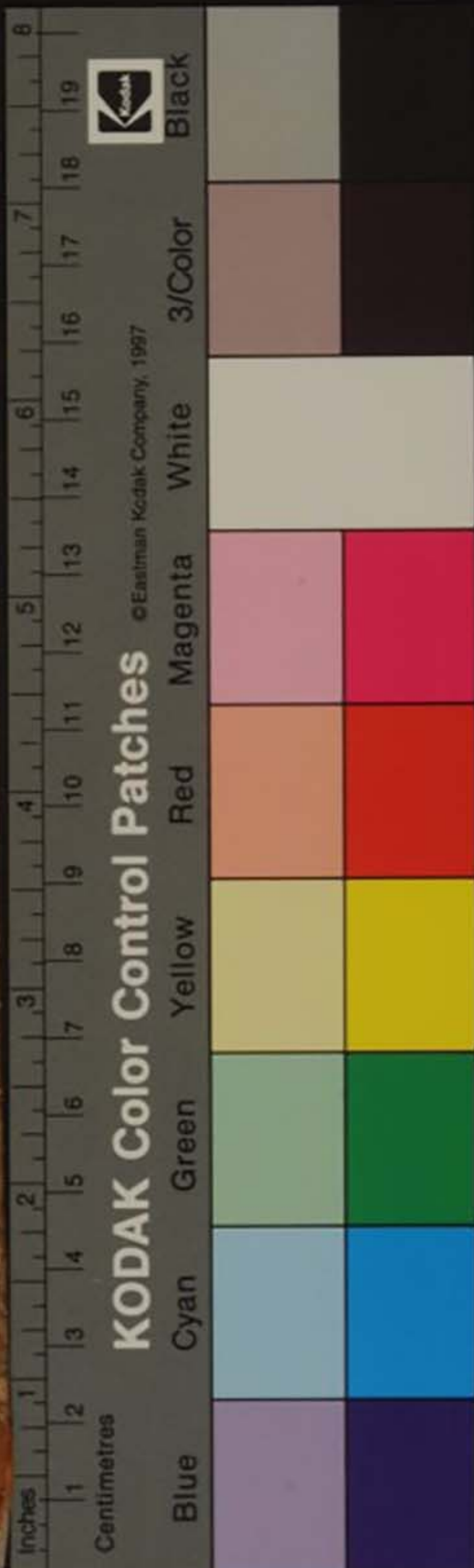
placet); sicuti matres filiorum nomina,
qui desyderantur, in eos saepe transfe-
runt, quos habent; ita et nos Platanos il-
las uocemus. B. P. Mihi uero
placet illas populos semper uocari: atq;
haud scio, an etiam cum eas tempestas ue-
tustasue consumpserit (ut ait ille de quer-
cu Mariana), tamen erit in Noniano po-
pulus, quam Bembeam populum uocet:
ita mihi quidem uidetur illas aeternitati
comendasse suis carminibus Aurelius no-
ster.

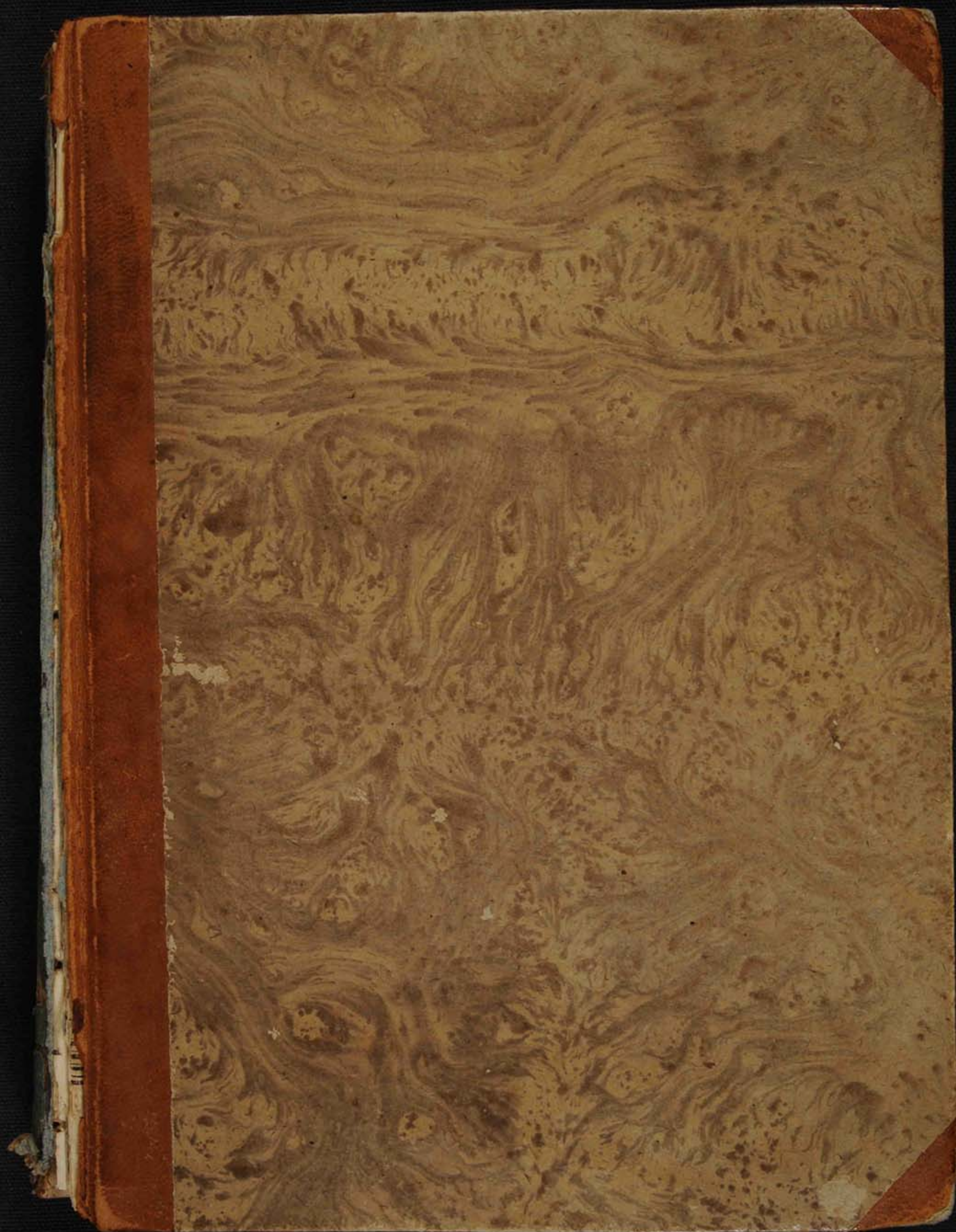
Quare;
Quae uitreas populus arduo
Bembeas ad aquas uertice tollitur
Viuum cespitem obumbrans,
Intonsa bicolor coma
fit semper populus: crescat; surgat altius
uel aquila ista, uel poetae uersu: sed (ut ad
Platanos redeam) non tam mea causa istud
ipsum cupiebam fili, quam tua: ego enim me ob-
lectaui satis; tu experiendo illud didici,
ut nequid admirarer: neq; si quid sero

PETRI BEMBI DE AETNA AD
ANGELVM CHABRIELEM
LIBER.

Factum a nobis pueris est, et quidem se-
dulo Angele; quod meminisse te certo
scio; ut fructus studiorum nostrorum,
quos ferebat illa aetas nō tam maturos, q̄
uberes, semper tibi aliquos promeremus:
nam siue dolebas aliquid, siue gaudebas;
quae duo sunt tenerorum animorum ma-
xime propriae affectiones; continuo ha-
bebas aliquid a me, quod legeres, uel gra-
tulationis, uel consolationis; imbecillum
tu quidem illud, et tenue; sicuti nascentia
omnia, et incipientia; sed tamen quod ef-
fet satis amplum futurum argumentum
amoris summi erga te mei. Verum po-
stea, q̄ annis crescentibus et studia, et iudi-
cium increuere; nōsq; totos tradidimus
graecis magistris erudiendos; remissiores
paulatim facti sumus ad scribendum, ac
iam etiam minus quotidie audentiores.

A





U. S. B.
ALDINI





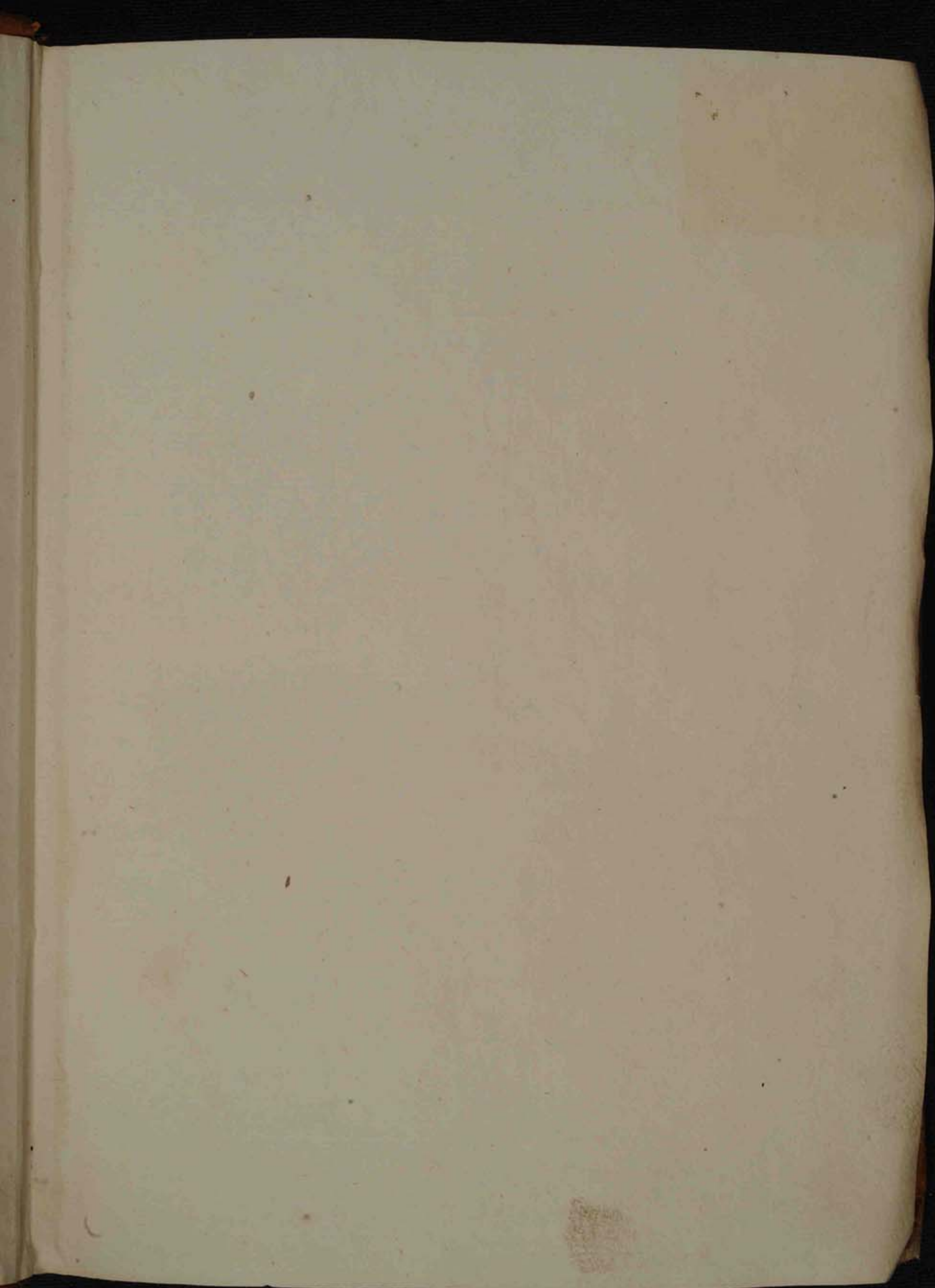


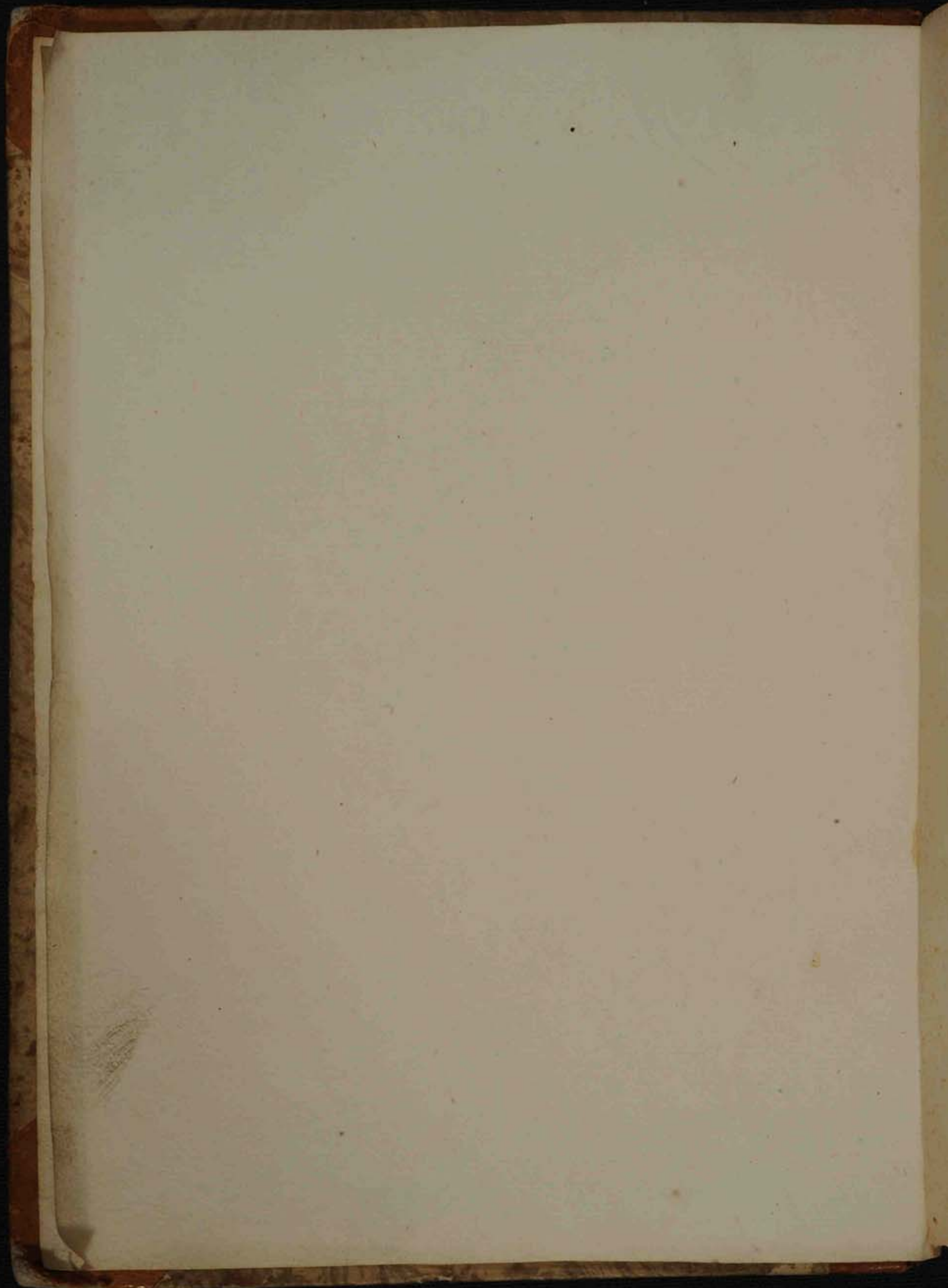


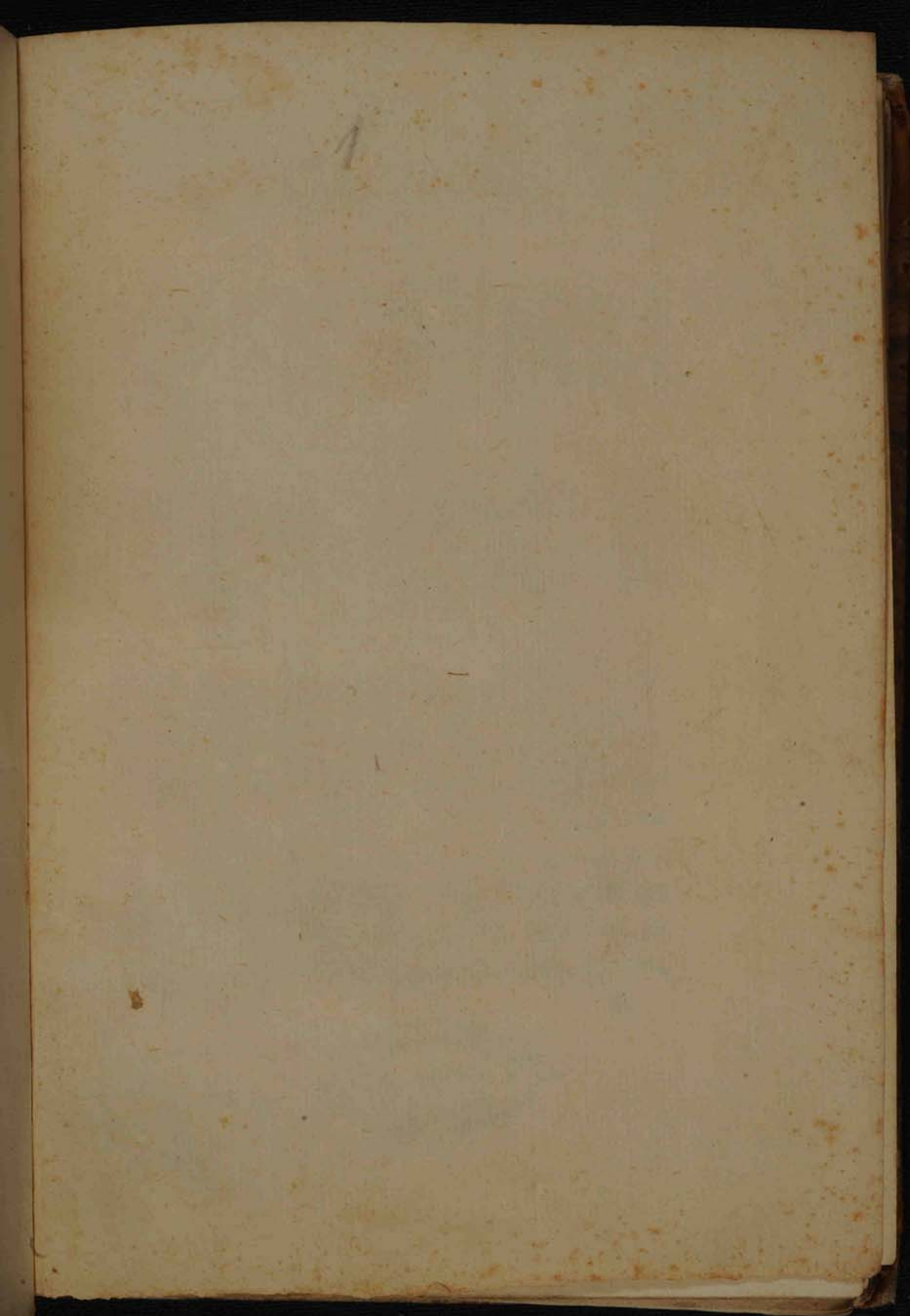


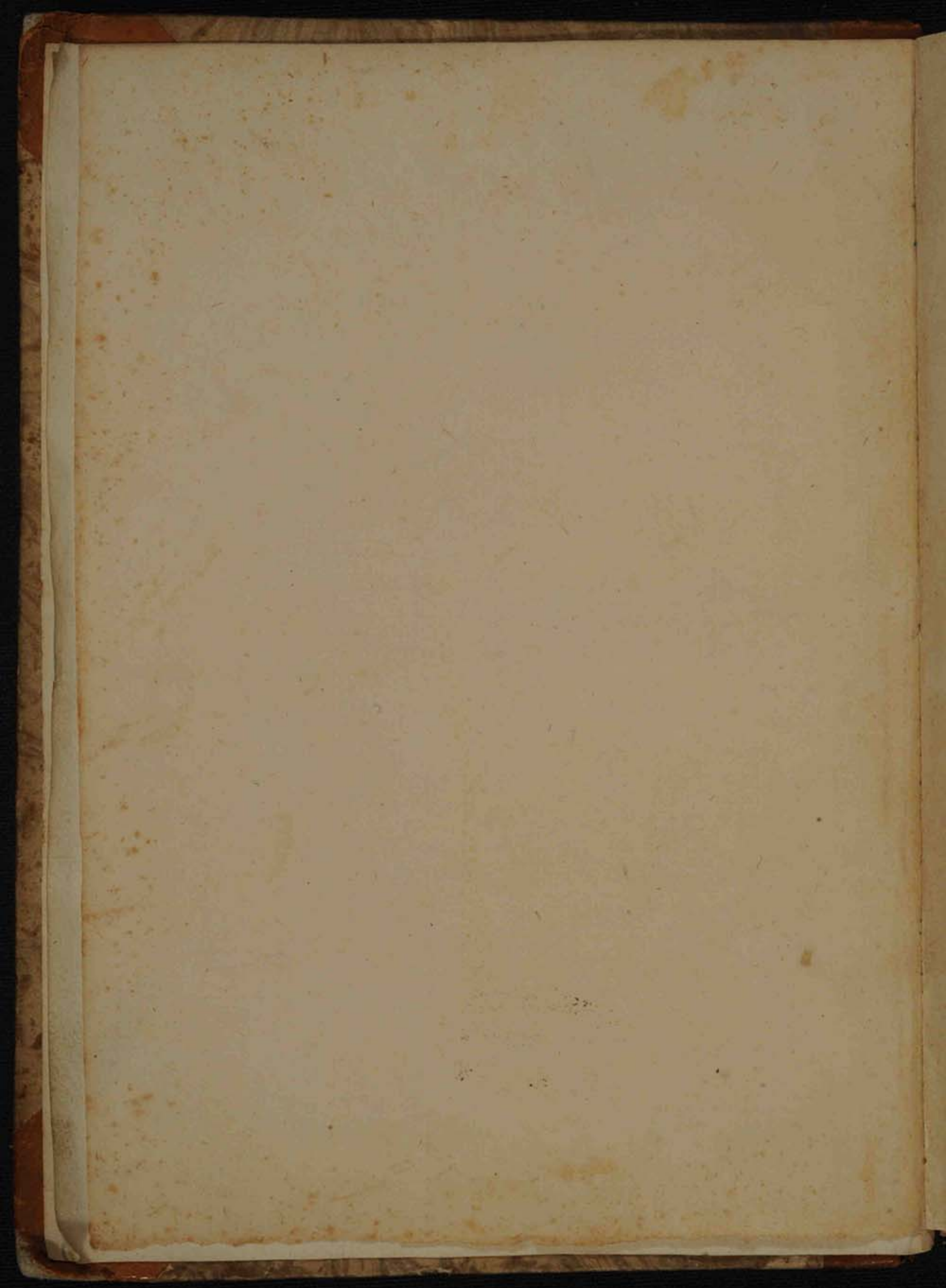
3. *

76217









aliquando, quod facio semper, cum licet; siue aedifico aliquid, aut paro; propterea id facio, uel quia illis omnibus rebus putem me esse usurum, cui me ipso uti iam meo ipsius iure non licet; uel quia non facile illa possem contemnere, quibus carerem: quid enim mihi potest iam ad eos dies, qui mihi reliqui sunt ad uiuendum, esse non satis: uobis ista parantur pueri; uobis ista (inquit) non mihi: scio enim quod a parentibus quaesita ista dulcius accipere soleant filii, quam ipsi facile comparare; siue quod in quaerendis rebus plerique laborem fugimus, in partis omnes uoluptatem amamus; siue quod in iis, quae nobis a maioribus nostris relinquuntur, insit etiam memoria illorum, qui tradidere; quae illa nobis nescio quo pacto, cum sanctiora efficiat, tum certe facit multo etiam iocundiora. B. F. Mihi quidem pater et nunc ista carissima sunt, quae, quae in nos amoris exuberantia, a te uideo dici

et erunt semper, dum uiuam, fixa ani-
mo et memoriae meae; cupioq; ut ex
his ipsis rebus, quae mihi a te, quaeq;
fratri comparantur meo, longissimam
ipse nobis cum percipias uoluptatem:
sed si tibi nos unq̃ naturae lege superui-
uemus; habeo alia ego (ut de me tantum
loquar: nam de fratre quanq̃ multa pos-
sent dici, malo illi integram causam re-
linquere respondendi tibi), habeo alia
(inq̃), quae mihi sanctissimam tui memo-
riam semper efficient etiam absq; Nonia-
no tuo; quippe, qui me puerum edu-
caueris non diligenter modo; sed planè
(quod uere mihi uideor esse dicturus) eti-
am religiose; habueris tecum in legatio-
nibus tuis; imbueris optimis moribus;
omnibúsq; bonis artibus (quod in te ef-
fet) ita semper institueris; ut uerear, ne
sim prorsus ingratissimus, ultra haec mi-
hi a te si quid unq̃ relictū optauero; tum
si de his ipsis tibi non ego semper maiores

gratias habuero, q̃ si mihi magnificas uil-
las construxisses. Quare ista quidem de
causa nihil est sanè, quod labores

B. P. Ego uero ac-
multum: nam, qui tibi illa praeparaue-
rim; quae sunt longe potiora meo qui-
dem iudicio; et (ut uideo) etiam tuo;
curandum est etiam mihi, ista tibi ut ne
desint; quae, cum minora quidem sint,
ualde tamen sunt necessaria: quemad-
modum si te quis ad coenam uocet; fer-
culaq; afferat cum uaria, tum sumptuo-
sa; uina multifariam apponat; mini-
stros adhibeat; calices quaerat, et uasa
uel aurea, uel gemmata; nisi statuerit
triclinium, aut mensas in hortulo dis-
posuerit, ut tibi stanti coenandum sit;
certe tu illū nihilo probes magis, q̃ si tam
multa omnino non parauisset: Ita mihi
eueniet patri: nam q̃ te recte instituerim a
puero; mēcum habuerim semper; utrāq;
linguā te docendum curarim id est ad coe-

nam uocasse te satis dubiam, et sumptuo-
sam; in qua depasceres animum tuum,
tēq; ipsum conuiuia elegans oblectares:
conuiuiae nanq; sumus omnes, dum ui-
uimus; neq; aliud est omnis uita nostra,
qua sub ista mundi luce fruimur, q̄ longa
concoenatio, aut (ut iam uerius dicam)
conuictio: q̄ si nec sedem ullam tibi,
nec umbram aliquam praebuero coenan-
ti; hoc est nisi uiuenti diuersorium, se-
cessumq; gratum aliquem parauero stu-
diis, et camenis tuis; profecto non tam
in illis laudabis diligentiam meam, q̄ in
his etiam culpabis negligentiam: neq;
tam pulchra ea tibi esse uidebuntur, qui-
bus habundaueris; q̄ fuisse illa, quibus
carebis, necessaria. ita fiet; ut cum semel
abiero; tu me saepius accuses, q̄ probes.

B. F. O mi pater; mēne
tam impium unq̄ futurum, ut te audeam
accusare? ego te unq̄ accusem pater? quid
si non tu me saepe monuisses, et ego ali-

quando scriptum legissem a summis ac
sapientissimis uiris, animi bona esse, quæ
beatos homines facerent sola ipsa per sese,
quæq; opis externae non egerent: ea neq;
eripi posse cuiq;, nec aetate senescere, nec
morte interire: caetera omnia manca es-
se, labilia, momentanea: quae quoniam
fortuna, et casu regerentur; tanto esse
magis quenq;, quantum illa contemne-
ret, uel diuitem, uel etiam sapientem:
animos nostros ex aetherea sede in hanc
corporis labem profectos ea lege, ut ad
illam ipsam purgati aliquando reuer-
terentur, quae hic essent, despicerent; ad
illa se intendere, quo properarent: me
uero, quem ista quandoq; docuisses; ni-
si mihi uillam reliqueris, syluamq; pla-
tanorum; putas tibi esse succensurum:
non est ita mi pater: ne putes. B. P.
Non puto. B. F. Neq; me tam demen-
tem existimes uelim. B. P. Nō existimo.
B. F. Quid ita igitur loquebare? B. P.

Quia noueram mores hominum; tum etiam pertentare te prorsus uolui, q̄ recte ista sentires. Sed omittamus haec iam tandem fili; atq; ad eam partem sermonis, ex qua egressi sumus, reuertamur.

B. F. Immo uero pater nec reuertamur: quid enim amplius nobiscum platanis illis: de iis enim loquebamur.

Sed (si placet) ad Aetnam potius, de qua sermo haberi coeptus est, properemus.

B. P. Mihi uero p̄rplacet; ita tamen, ut ne festines: tibi enim ego omnes has pomeridianas horas dico.

Sed quoniam me impellente nimium iam extra Aetnae terminos prouecti sumus, non cōmittam, ut te interpellem saepius; nisi quid erit, quod de ea ipsa te rogem.

B. F. Sanè mons ipse situ, forma, magnitudine, feritate, incendiis mirus; demum tota sui qualitate ac specie longe conspicuus, et sibi uni par est. Ab auroa mare Ionium bibit; et Ca

13
tanam sustinet imo in pede : cum sole
descendit in insulam, qua Tyrrenum
pelagus est ; et quae Aeoliae appellantur
lateroribus, in septentriones uergenti
Pelorus obuiatur, et Italiae angustiae
sunt : contra reliqua insula subiacer, tra-
ctusque ii omnes, qui cum Lilyboeo in
Africam protenduntur. Ipsa Aetna ra-
dices suas ferè in orbem deducit ; nisi si-
cubi orientem, et meridiem uersus pro
misso cliuo paulisper extenditur : celebs
degit ; et nullius montis dignata coniu-
gium caste intra suos terminos contine-
tur. circumitur non minus, q̃. c. mil.
pass. ascenditur ferè per uiginti, qua bre-
uior uia. Imi colles, ac omnis radicum
ambitus per oppida, et per uicos fre-
quens inhabitatur ; Baccho, Pallade,
Cetere feraces terrae ; armentorum o-
mnis generis supra, q̃ credas, feracissima.
Hic amoenissima loca circunquaq̃ : hic
flumini personantes : hic obstrepentes riuu :

hic gelidissimae fontium perennitates:
hic prata in floribus semper, et omni uer-
na die; ut facile quilibet puellam Pro-
serpinam hinc fuisse raptam putet: hic
arborum multiugae species et ad um-
bram ualentium, et ad foecunditatem;
in qua etiam tantum excellunt caeteras
omnes arbores; ut mihi quidem magis
huic loco conuenire uideantur ea, quae
de Alcinoi hortis finxit Homerus, quàm ipsi
Phaeaciae; in qua certe nos, cum e Sici-
lia rediremus, nihil eiusmodi uidi-
mus, quod nos tantopere oblectaret; ut
etiam non inurbane Angelus meus in-
terroganti eum cuidam ex Phaeacibus,
qui nobis urbem omnem ostentarant,
quid nam illi uideretur, ita responderit.
Ego Phaeaces debere uos quidem, inquit,
Homero permultum existimo; qui uo-
bis plura etiam tribuit, quàm ipsa natura.
referam (si potero) latine; uel certe ut
potero: nam aduerſi propterea tum eti-

14
tiam diligentius illum ipsum Homeri
locum.

Hic nemora in coelum late crescentia
surgunt,

Punicei pomum grani, malumq; pi-
rumq;

Et dulces ficus, et magnae Palladis ar-
bor.

Non illis borealis hyems, non officit
aestas

Torrida; sed placidas zephyris spiranti-
bus auras

Arboribus totum superat foetura per an-
num:

Et pomo insenuere recentia poma
priori;

Et noua iam miti superaduenit uua ra-
cemo.

Medius mons nunc uariis arboribus late
syluescit, et praecipue pinis, et fagis maxi-
mam in magnitudinē, multitudinēq;
crescētibus; quarū illae inferius, hae subli

miores sunt: nunc nudo latere arabiles in
plagas extenditur; et saepe usque ad imum de
scendit, frumentis adeo foecundus; ut cre
dita nonnunquam in centuplam segetem cul
toribus ferat. itaque prudenter, ut multa, il
lud etiam prisci uiri; quod nobilissimum tem
plum Cereris in Aetna constituere: ubi enim
potius dea segetum coleretur; quam ubi fru
ges optime prouenirent: atque id quidem
tantum de segetibus: uerum ab uniuersa
Aetnae fertilitate (ut opinor) fabula etiam
emanauit, Aristeum giganta eo in monte
ita saluum esse, atque uiuere; ut neque ab Ae
tna prematur unquam, neque flammis coelesti
bus inuratur; quod optimi, et uberrimi essent
fructus, qui per Aetnae loca nascerentur,
nullo telluris uitio, nulla aeris offensi ma
lignitate: nam et Aristeos graeci quidem illos
uocabant, qui uicissent in certaminibus;
quod uerbum ab optimo deductum est credo,
quia nisi optimi non uincerent: et gigantes
scimus esse filios telluris appellatos: ita.

15
quoniam fructus uniuerfos tellus, quasi
mater, parit; cum fructus Aetnaeos esse
optimos, atq; uberrimos uellēt dicere; tāq;
caeteros superarent; fabulae datus est lo-
cus, non inuenuste quidem; si tibi ita ui-
detur: expecto enim etiam quid tu sentias
scire abste. B. P. Mihi sanè uidetur:
itaq; redde caetera. B. F. Reddam pa-
ter; atq; illa ipsa quidem, quae a princi-
pio postularas, et quorum causa ista o-
mnia dicta sunt: uentum est enim ad id;
ut iam de ignibus loqueremur. B. P.
Verebar sanè tu ne melongius prouecta-
res: quanq; quid longum mihi esse hac
in re, qua denunc agimus, atq; isto in otio
potest: B. F. Curabo id quidem, ne
fiat (si potero), q̃ potero, diligenter.
B. P. Immo Hercle fiat potius; eti-
am id si facere ipse, ne fiat, potes: non
enim impedio: illud autem ideo dixe-
ram; quia te putabam ante, q̃ istuc acces-
sisses, aliquandiutius erraturum. B. F.

Ego uero existimabam pater errauisse me
sic etiam nimis diu. B. P. Non est
ita: sed, ne nunc tandem erremus; perge
de ignibus, ut proposuisti: uerum autem,
quid tu haeres? B. F. Per-
gam equidem, ut iubes: sed scin, quam
in salebram inciderim? B. P.
Nihil profecto minus. B. F.
Dum tibi ad ignes festino, eam Aetnae
partem; quae nobis una restabat de tri-
bus (sic enim partiri soleo); et qua sine
ad ignes ipsos perueniri non potest; pe-
nè omiseram suboblitus: ita Aetnam,
quasi Chimaeram, caecideramus; et
tanquam ream, capite mulctaueramus
imprudentes: sed agam nunc tutius; ac
de utroq; simul loquar. Superior itaq;
montis pars (nam iam de iis, quae in-
fra sunt, diximus) usq; ad summum ca-
cumen nuda uariam faciem praecosten-
dit: nam alibi semiherbosi tractus sunt
intersurgentibus tophis, qui etiam in

16
pedemontana regione passim uisuntur:
alibi per summa ora exundans incen-
dium saxis fluentibus totas plagas in-
occupauit; alibi arenarum campi ma-
gnam in longitudinem, et latitudi-
nem extenduntur. In supremo cra-
têres duo sunt, quorum alterum, qui
minus altissimus est, ipsi uidimus in pu-
tei rotunditatem angustum, emissis ue-
luti gemina sponda hinc inde saxis sul-
fureo uirore fumigantibus: hunc lapi-
dea planities ambitu angusto circūte-
net; quo ut primum in scendimus,
sulfureis statim nebulis, et suburenti fu-
mo, ueluti e fornace, percussi ora penè
retulimus gradum: mox increscen-
te audacia, qua uentus perflabat, pau-
latim ingressi cratêrem ipsum tetigimus
manu. Effundebatur inde, sicuti ex
camino, fumus non intermissa exhala-
tione: istamen etiam scissa per longa in-

cendia montis' cute, uentis intus furentibus; qui eo die imperiosius bacchabantur; multis in locis sibi faciebat exeundi uiam: interdum quoq; de repente ipsis sub pedibus exiliens manere nos uno in loco non permittebat: quin etiam illud accidit; ut quem locum maxime contem-
plabamur; q̄ erat saxis nuper effusis; et adhuc ignem, et sulfur retinentibus incrustatus; per hunc, qua parte concesserat in rimam, interflueret igneus riuus; ac pedes ipsos inter emissâ ex riuo saxa urentia profilirent. B. P. Quid ais: peream, ni me totum commoues fili, atq; etiam perterrefacis tua ista oratione. Quid autem saxa illa: an etiam quenq̄ uestrum interlaesere? B. F. Neminem profecto pater: quin etiam eorum duo, cum refrixissent, quae manu capi poterant, Messanam deportauimus sulfuris partem seruantia, caetera subnigra. B. P. Quid enim

171
uos tam ultra temere procedebatis?

B. F. Quia cum licere illic nobis tu
to consistere putabamus; tum etiam per-
lustrandi studio, uel potius auuiditate fe-
rebamur. B. P. An nesciebatis Pli-

nium illum maiorem ita occidisse; dum
nimium diligenter (ne dicam inconsul-
te) Veseuiana incendia pertentaret?

B. F. Quid, ni sciremus pater?
uerum tanta nos delectatio illius specta-
culi detinebat; tanta rei nouitas, tantus
inuaserat stupor; ut sui ipsius iam nemo
satis nostrum recordaretur. Sed missa
haec faciamus; atq; ad illam planitiem,
de qua modo dixeram, reuertamur: quae
quidem ita tamen perurebat ipsa; ut ma-
nus, nisi extemplo retulisses, offenderen-
tur: pedes duplici calciamento ita pro-
pter ascensus difficultatem comparato tue-
bamur. Ab eo cratere, quem dixi, mons
per fundae iactum insurgit ascensu diffi-
cillimo partim salebris impredientibus,

C

partim tardantibus arenis; et cliuus statim etiam quoquouersus impendebat. is uniuersi corporis uertex summus est; et tanq̃ in urbem arx domina, sic ille in montem prominatur. ab eius insensu detinuere nos potentissima uis uentorum, et exhalantes fumi: itaq; tibi de illo referre quidem aliud nihil possum; nisi tibi ea uis recenseri, quae ab Urbano monacho accepimus postea, Messianae cum esset, homo ille quidem uerissimus, atq; harum rerum cupientissimus sciscitator: is enim paucos antè nos dies per summam tranquillitatem totum uerticem perlustrarat. B. P. Immo uero cupio: noui enim ego illum, atq; amo, quod te non latet; quo mihi futura sunt haec omnia illius etiam testimonio gratiora. B. F. Aiebat ille igitur (quando ea tibi narrari postulas; quibus tamen ego tam accedo ut credam, q̃ omnino si perspexis-

183
sem) uerticem illum esse ab ingenti
cratère occupatum ambítu circiter qua-
tuor stadiorum ; eúmque non usque in i-
mum descendere eodem hiatu ; sed al-
uum sibi intus paulatim astringere eá-
tenus , quoad in medio centro ad euo-
menda montis incrementa satis amplo
ore foraminatur : tum esse in summa
montis corona paruum tramitem , ubi
pedes firmentur ; ex eo si quis declina-
uerit , aut in cratèrem obrui , aut mon-
te deturbari : stetit tamen se ibi tam-
diu , quo báathrum exploraret : eru-
ctasse tum montem magno strepore in-
cendia caliginosa , et perurentes petras
supra os , quantum sagitta quis mitteret ,
uel eò amplius , insurgentes : atque eum , ué-
luti corpus uiuens , non perflasse semper ;
sed emissá semel anima cessasse diutule , dū
respiraret : tum se copiam intuendi habu-
isse , quae uellet : mox eiectasse iterum ,
atque iterum pari interuallo usquequaque :

interea ingemere intus cauernas auditas;
intremere etiam tonitruis montem sub
pedibus magno; et formidoloso iis, qui
aderant, horrore: ex quo illud mirum
uidetur; quod qui tum strepitus per tran-
quillitatem sentiebantur, eorum a no-
bis nihil auditum sit in tanta ferocia uen-
torum. B. P. Illud uero
nec uideatur fili, neque planè ipsum est
mirum: constat enim (quemadmodum
scriptores tradidere) simul cum uentis
Aetnae animam immutari: et quo flan-
te fumos tantum, et caligines exhalet;
eo ponente modo puras, modo cras-
siores flammās emittere pro surgenti-
um uentorum qualitate: aliquando eti-
am effundi torrentes ignium uaria ex-
undatione pro, ut intra montis uisce-
ra pingua, uel exilia incrementa sunt:
quaecum ita se habeant, illud etiam pos-
se fieri quis est, qui neget, lenissima uni-
us uenti aura eos strepitus intra mon-

19
tem excitari, qui uel furente altero non
queāt: non enim q̄ perflet quis; sed q̄ in
tret in montem, quāmq; se in cauernas illi
us, inq; uiscera insinuet, est spectandum.

B. F. Intra montem igitur tu,
tanq̄ intra pectus animam, sic accipi ab
Aetna uentos putas; quibus illa modo
spirat leniter, modo uehementius inci-
tatur: B. P. Sanè quidem:

nisi tamen ueriora illa sunt, quae de
Typhóeo, déq; Encelado poetarum fa-
bulositas concinnauit. B. F. Veris-
sima illa quidem fabella est: sed pergetu
mihi; atq; etiam pater huius incendiū cau-
sas redde, si placet: nam ex incolis qui-
dem inuentus est nemo; qui ea nobis pau-
lo uerius explicaret. B. P. Per-
gam, ut libet: sed non prius id faciam;
q̄ mihi dixeris quómodo illud sit, quod
tu uerissimam fabellam dixisti.

B. F. Quia sanè ea demum
uerissime fabula est; quae nihil habet

ueritatis. B. P. Pulchreni mi-
rum: atq; isto modo ego etiam dicere hi-
storiam falsissimam possum; ut ea sit de-
mum falsissime historia, quae falsi ha-
beat nihil. B. F. Non sequi-
tur istud pater: sed nos dialecticen e ca-
ptiosis sophistarū circulis, coronisq; ne
auocemus: satis enim habet illic negoti.
Quare age mi pater; explana potius
illa nobis, quae petimus; ea incendia
unde oriantur; et orta quomodo perdu-
rent. B. P. Tu uero postulas eti-
am sine dialecticis philosophari: quod
quidem ipsum fieri q̄ possit, uel alio tem-
pore ex te ipso cognosces; uel cum uo-
les, audies de me: nunc uero age, philo-
sophemur: interea tamen paulisper hoc
in cespite confidamus: neq; enim ullis ad-
huc Nonianis legibus cautum est, ne quis
temere quo quo in cespite confidat: quem
admodum olim urbanis, nequoquo
in folio: et ego iam deambulando defes-

20
sus sum. B. F. Tu uero quiesce,
ut libet, et q̄ diu libet: ego autem et sta-
readhuc possum libentius; et te ita me-
lius auscultabo. B. P. Et quidem
hoc etiam licet: sed quoniam ita uis; ut,
quibus de ignibus ego te antea interro-
garam, de iis tu me nunc audias differen-
tem; breui expediam, quae sentio: neq;
enim nimis multa sunt. Tellus qui-
dem omnis Bēmbē fili, sicuti nostra cor-
pora, foraminibus, canalibusq; distincta
est, et tanq̄ uenis iter notata; siue q̄ omni-
no coire non potest quae specie qui-
dem multum sibi met differat intra se se;
siue q̄ aut gignit ipsa semper aliquid, aut
interimit, et immutat; neq; unum idem
omnis, atq; eodem p̄rmanet; siue (ut alii
tradidere, et quidem principes in philoso-
phia uiri) quia planē uiuit ipsa; atq; a mū-
di anima uitam trahens ab eadem mundi
anima extra, intraq; plustrat, Sed in omni
tellure nusquam maiores fistulae, aut mea-

tus ampliores sunt; q̄ iis in locis, quae
uel mari uicina sunt, uel a mari próte-
nus alluuntur: nam cum éxedit séper ma-
re, consumítq; suo pte contactu, suáq; na-
tura omnia; tum autem, si partem est na-
ctum aliquam debiliorem, membráq;
non adeo robusta telluris; eródit illa mul-
to facillime; pergítq; in uiscera ipsa, q̄
potest: itaq; cum in aliena regna sibi uiá
faciat; uentis etiam facit: ex quo fit; ut
loca quaeq; maritima maxime terraemo-
tibus subiecta sint, parum mediterrá-
nea. q̄ si etiá in sulfuris uenas uenti furen-
tes inciderint; tum incendia suscitan-
tur sanè non difficulter; quoniam et in
sulfure cócipiendi permagna ignis uis in-
est, et uenti etiam aliena succendunt
ui sua: haec autem tu ut in Aetna ac-
cidant omnia, uide, quippe (ut modo tu-
te dixisti), quae mare in radicibus habeat,
quae sulfurea sit, quae cauernosa; seu
q̄ natura ita fuerit semper ipsa; seu q̄

21
falo aliquando subexesa uentos admi-
ferit aestuantes, per quos idonea flam-
mae materies incenderetur. Habes,
unde incendia oriantur Aetnae tuae:
habe nunc quomodo etiam orta per-
durent: in quo quidem nolo ego te il-
lud admirari, quod uulgi solet: magnū
esse scilicet tantas flammās, tam immen-
sos ignes post hominum memoriam sem-
per habuisse, quo aleretur: quid est enim
magnum ipsi magistrae rerum omnium,
et parenti naturae: quid arduum; quid
illa tandem non potest: qui stellas; qui
solem; qui coeli conuexa; qui terras o-
mnes, ac maria; qui mundum denique ip-
sum, quo nihil est admirabilius, uel po-
tius extra quem nihil est, quod admire-
ris; saepe sine admiratione intuemur;
iisdem nobis esse Aetna miraculum po-
test: caue sistam imprudens fili; ut tu id
putes: nam si naturam respicimus; nihil
in Aetna est, quod mirum uoces: si rem

consideramus ipsam ; nōne tibi etiam
mira uideantur cum alia loca permulta,
tum uel Aponi nostri fontes, calidaeq; il-
lae purissimae; quibus natura non tan-
tum ut calefacerent dedit, quod erat ta-
men ab aquis alienum ; sed multum de
iure quoq; rerum omnium cōcessit, mul-
tum de nostro, tum aliquid de deorū
etiam, et suo ; ut morbis scilicet mede-
rentur non modo sine ullo aegri dolo-
re, qua de causa graeco uerbo Aponus
nomen inuenit ; sed etiam cum uolupta-
te : itaq; qui curantur,
Non uenas reserant (ut ait ille); nec uul-
nere uulnera sanant ;
Pocula nec tristi gramine mista bi-
bunt:
Amissum lymphis reparant impune ui-
gorem;
Pacaturq; aegro luxuriante dolor :
Nam morbos quidem expellere homi-
num planè est rerum usum multarum

recte callentium : hoc autem uel sine
dolore id efficere ; uel (quod multo est
maximum) etiam cum uoluptate deo-
rum mihi quidem uidetur esse propri-
um , ipsiusq; principis omnium , et pa-
rentis naturae . q̄ si cum uno Aponi
fonticulo , et canali profunda illa compa-
raueris , inundationesq; omnes Aetnae
tuae ; fortasse non uerear , ne noster hic
colliculus tuo illo monte sit minor . Sed
faciam , ut tibi pollicitus sum ; et Aetnae
incēdia quomodo alatur , docebo . Quo-
niam igitur (ut scis) humore , et calore o-
mnia concipiuntur ; cum et semper ardeat
mons , et semper a mari perlustretur ; ha-
bes iam duobus istis uerbis , quod petis :
ignis enim ; qui detrahit semper aliquid ,
atq; consumit ; gignit etiam semper ali-
quid sibi , quod consumat , suo ipsius calo-
re humectantibus undistellurē , semperq;
igni materiam sufficientibus , quo alatur :
nam et bitumen maxime , quod sulfuri

simillimum est, fit ex terra et limo exu-
dante tellure; tum et eiusdem ferè ge-
neris halumen; quod quia ex salo et ter-
ra conficitur, ita uocatur. B. F.
Vnde autem saxa, et pumices pater,
et erectamenta illa, quae uomit? quid
illa tandem sunt? an sulfur tantum,
bitumen, halumen omnia? B. P.
Nequaquam filii: sed tanta est uis ignium,
praesertim inclusorum, et uentis in-
tus furentibus; ut non uiscera imbe-
cilla modo; sed planè nerui etiam for-
tiores corripiantur telluris; et saxa ipsa
durissima liquefiant. B. F. At
ea ipsa saxa non aliquando defecisse, mō
tēmq; sibi non subsedisse, nōne illud
est mirum patet? B. P. Neq;
id filii quidem mirum: tellus enim sem-
per foecunda est sui ipsius; semperq; se
met ipsa parturit: nisi tamen malistu
cum Pythagora sentire; qui quidem
apud Ouidium ita praecipiens inducitur

23
ut audeat affirmare Aetnaea incendia nō
esse usquequaq; duratura. B. F. Ego
uero, quid sentiam; non fat scio: quanq̃
equidem mallet Pythagoram, q̃ Em-
pedoclem imitari: ille enim quae natu-
rae consentanea uidebantur, credebat asse-
rens mutari quidem omnia, nihil tamen
omnino interire: hic; dum curiosius na-
turae causas perscrutatur; etiam se ipsum
imperscrutabilem facit. B. P.

Sed ualere nos illos sinamus filii: et quo-
niam nos tibi, Aetnae incendia unde
fiant, diximus; id uelim ego scire item
ex te, ipsa ista quomodo fluant.

B. F. Iam istud quidem fie-
ri sine ullo negotio potest uel una Hesio-
di comparatione; qua ille in sua theo-
gonia fluxisse ait tellurem, ubi eam
post fulminatum Typhoeum igne cor-
reptam describit, isto (ni fallor) modo:
ex quo sanè libet mihi suspicari etiam pa-
storem illum Ascraeum aliquando Ae-

nam conscendisse; atq; inde sibi sumpsis-
se; quod de uniuerſa tellure scriptū reliq̃t:
Vritur ipsa ingens tellus; aestūq; fu-
rente

Liquitur, albentis quondam ceu lami-
na plumbi

Arte uirum, flammisq; caua fornace li-
quescit:

Seu ferrum (quanq̃ hoc maternae uisce-
ra rupis

In duras aluere uires); cum ferbuit
olim

Vulcani domitum manibus, terraeq; fa-
tiscit.

Et quidem propterea illum ego plumbi,
et ferri exempla posuisse crediderim; ut al-
teri ea cōpararet, quae igne facilius corri-
piuntur, et fluūt; ut sulfurea tellus omnis,
et eae telluris partes, quae tenuiores sunt;
alteri autem cum saxa omnia, tum ea,
quae flammae resistunt magis, et sunt
suapte natura duriora. B. P. Mihi

24
haec quidem certe non displicent ipsa
per se : atq; etiam delectauit me non ni-
hil poetae ingenium ; qui tam apte descri-
pserit fluentem , et ardentem tellurem :
sed tamen tu fili nimium perparce res-
pondes ad illa , quae peto : non modo
enim istud ita simpliciter cupio , ea in-
cendia quómodo fluant , scire abste : sed
etiam , ubi descenderint , quam faciem
capiant ; tum si perdurant éadem sem-
per , an alíquando immutentur , audire.

BEMBVVS. **FIL.** Geram tibi
morem páter ; et ea , quae postulas ut po-
tero , explicabo. Pleno iam par-
tu (ut maturior est omnis foetus , qui-
cunq; in Aetnae matris utero coalescit) ni-
si parientis expellitur , et eiectatur , qua-
cunq; prius rimam inuenerit , aut uiam
sibi parauerit ui sua : saepe tamen exit ex
cratere , quem ipsi uidimus ; nunq̃ ex su-
periore ; q̃ uel eò inscendere grauis ma-
teria non queat ; uel , quia inferius alia

spiramenta sunt, non sit opus. Despu-
mant igitur flammis urgentibus ignei ri-
ui pigro fluxu totas delambentes plagas:
ii paulatim recedente calore priorem sibi
naturam reposcentes in lapidem indure-
scunt fragilem sanè flammis eneruanti-
bus, et si complectas, putrem. Stat ea
confluuias, ueluti glacies, concreta usq;
ut alteri descendant riui: ii nanq; non
supràfluunt; sed inter montis arenosam
cutem, et priora concreta fluenta insinu-
antes sese cursum sibi medium quaerūt:
sic, que prius induruerant; quia friabi-
lia sunt (ut dixi); nouis incendiis ceden-
tia crepant, et in partes disiecta profili-
unt, quacunq; unda deurgens intèrfluit:
déinde cōglaciantem eam altera subiit il-
luuias; atq; ipsa tantundem facit: tum al-
tera item, et altera: non enim continua-
to fluore mons; sed per intermissos spi-
ritus (ut supra commemorauimus) eru-
ctatur: atq; ita nouissimis semper uincen

215
tibus, multiplicatōq; in immensum in-
cēdio ex igneis fluminibus fracti lapides
altissimo congestu magnam partem mon-
tis inocuparunt: atq; ii, quo recentius
fluxere, eò et nigriores sunt, et firmio-
res: aetate et pallescunt, et resoluuntur:
inde ego esse arenarum plagas omnis,
quae circa cacumen uisuntur, existimo.
Materies omnis aridissima est; atq; ideo
minus multo, q̃ uiui lapides, pondero-
sa; scabra adeo, ut breui mora, tanq̃ a li-
ma, inscendentibus calcei exedantur.

B. P. Atqui ego sanè in eo mal-
lem Empedoclem imitari; qui ascensu-
rus amyclis aereis utebatur: sed sequere.

B. F. Ea infra paruum craterem
circūmuerfus totum montem comple-
xa est; et cumulum eum, in quo maior
crater est, sustinet: demittitur inde alicu-
bi per interualla imum in montem ob-
liquis fluxibus; quāq; Catana iacet, usq;
in mare; lata saepe, qua uisus patet; hor-

D

rendum sanè spectaculum modo alueis
hiantibus, modo impendentibus ripis.
Inter maxima profluvia longe memo-
rabile illud est; quod paulo ante nostrā
aetatem usq; intra Catanam decurrens
non paruum urbis partem incendio de-
populauit: neq; sanè descensus is minus,
q̄ per .cc. stadia conficitur. Quin etiam
portum eum, de quo ait Virgilius
Portus ab accessu uentorum immotus, et
ingens

Ipe; sed horrificis iuxta tonata aetnae ruinis,
ita impleuere fluenta Aetnaea; ut iam
errasse Virgilium putes, q̄ portum ibi
esse ingentem dixerit, qui penè nul-
lus fiet. B. P. Istud nimi-
rum est, quod a principio dixeras cedere
illis uolentibus, atq; eorum contrahi ar-
doribus ipsum mare. B. F. Est
ita quidem, ut dicis: sed (ut ad proposi-
tum reuertamur) reptare per eas crepidi-
nes, quas dixi, duobus mil. pass. necesse

26
est quem uis cratêrem uisuros: reliquum
iter in equis conficitur. reptationis eius
labor haud facile credas, q̃ durus est, q̃q;
indigens uirentis genu; quippe, quia de-
grauante uiatore temere ingesti lapides
concedunt; et in ascensu raptissimo, ni
probe posueris pedem, dimoto uno
tota congeries deuoluitur, et in te ipsum
ruit: adde, q̃ etiam, si in plano cecide-
ris laedunt scabritie sua; et manus cre-
bro contactu, nisi contexeris: offendun-
tur. Magna haec fortasse uidebuntur p̃a-
ter audiēti tibi: magna enim sunt (ut mihi
quidē uideri solet); uerum nusq̃ adeo, ac
nobis uidentibus fuere: nam Aetna quan-
ta est, nemo quidem scit, qui non uidet.
Ex summo uertice contemplari totam
insulam licet, termini eius longe esse
multo minus uidentur, q̃ sunt.
Brutia ora ita tibi sub oculis iacet; ut
eò posse traicere penē quidem iactu
lapidis putes: serena tempestate Nea-

Plinius et Strabo
meminerunt

illox

politani etiam tractus extimantur. Ni-
uibus per hyemem ferè totus mons ca-
net: cacumen neq; per aestatem uiduatur.
B. P. Quid, quod hyemare tantum
cas^{us} memin^{it} Strabo? B. F. At experien-
tia ita te docet, usq; ipse auctor (quod qui-
dem uenia illius dixerim) non deterior.
Quare illud mi pater etiã, atq; etiam uide;
ne quid te moueat, si aliqua ex parte huius
nostri de Aetna sermonis cum uetustis scri-
ptoribus dissentimus: nihil enim impedit
fuisse tum ea omnia, quae ipsi olim tradi-
dere, quorum permãserint plurima in no-
stram diem; quaedam se immutauerit; alí-
qua etiam surrexerint noua: nam (ut caete-
ra omittam); quod cinerosa partim esse
summa cacumina dictauere; eius rei nunc
uestigium nullũ apparet: cinis enim, qui
queat conspici, toto mōte nullus est: neq;
id tamen omnibus annis fuit: nam mul-
torum testimonio accepimus, qui ui-
dere, annos ab hinc quadraginta tan-

27
tos ex Aetna cineres euolasse; ut per totam eam insulae partem, quae uersus Pelorum iacet, uniuersam oleam abstulerint; eos etiam in Italiam uentis ferentibus latos. Sed (ut ad niues illas redeamus) addebat idem Urbanus Kalendis Iuniis ascendente se satis largiter, abundeq; nixisse; tum iterum, qui septimus fuerit post eum diem, dum ipse Randatii moraretur, in uniuersam montanam plagam niues ferè in pedis altitudinem descendisse: in quo ipso licet et Pindarum suspicias scite cognomento usum; qui Aetnam niuium nutricem appellarit. Quo latere subest Catana, media ferè inter ipsam, et cacumen regione purissimus, et perennis fons erumpit dorico uocabulo Crana ab incolis appellata: caeterum toto monte supra radices nullae aquae sunt; nisi quae uel ex niuibus emanant; cuius quidem rei etià Theocritum testè habemus; in quo dum Galateae

Cyclops enumerat diuitias suas, haec eti-
am interfert,
Est glacialis aquae riuus mihi, quem syl-
uosa

Nectareum in potum niuibus fluit Ae-
tna solutis;

aut si quae intra fagorum truncos plu-
uiis descendentibus relinquuntur. At-
qui res, et locus me monuere ut quod
ibi uidimus pulcherrimum natura opus
et mirati fuimus maxime, non prae-
terirem. Altissima in specula; qua syl-
ua deficiente liberior prospectus in insu-
lam, et Tyrrhena fluentia dominatur;
herbidus campus leni decumbit cliuo:
hunc pini procerae pari distantes inter-
uallo ducta corona circumsipiunt: in me-
dio fagus densissima quadrifido robore
se subiiciens, celsior quam caeterae, ueluti regi-
na ipsa consurgit: ea non statim ex imo
discriminatur; sed a tellure per spatium
cubitalem uno trunco contenta est: inde

se in ramos cōsimiles aequalibus interual
lis dispartitur: interne usq; ad imas radices
arbor deficiens undis pluuiialibus urnam
ex sese facit: illae montano purgante aere,
ac umbris solem arcentibus et fontanis ge
lidiores sunt, et putealibus puriores.

Ambigeres ibi tu quidem pāter si quid
eorum tibi laudandum esset; quid nam
potissimum laudares, an prospectum eius
loci, an locum; tum an arborem, an un
das: ita scite in alteris decorādis (quasi qui
dem id agerent; ut quid magis pulchrum
esset, ambigeretur) et Hamadryas, et Nais
conuenere: in honestandis uero alteris ad
mirabile quidem est, quantum gratiae,
uenustatisq; sibi inuicem afferant Iupiter
Genio, et genius Ioui: quo fit; ut in utrisq;
multum Venusetiā permista sentiatur.

B. P. Opulchras naturae deli
cias, uel etiam Deorum (ut poetis placet);
si qui sunt, qui eum montem colant.

B. F. Sunt pāter (ut aiunt);

atq; incolunt illo ipso quidem in loco.
B. P. Mirabar; si haec temere
dicerentur prouenire, praesertim a Si-
culis; quos quidem constat propter ser-
monis impunitatem, et licentiam etiam
trilingues uocatos: sed quis inhabitat De-
us? B. F. Fauni esse fontem illum
dicunt. B. P. Fabellam te uideo
inchoare: sed quoniam in Faunum inci-
dimus, sequere: detineri enim me ab
illo facile patior; cum quo te scio liben-
ter etiam carminibus ludere interdum
solere. istud autem qui sciunt: an ita for-
tasse coniectantur? B. F. Videre se
aiunt pastores ipsum Deum passim erran-
tem per syluas, et pascua; tum etiam seden-
tem sub illis arboribus coronatum pinu,
et tacentem saepius; interdum tamen etiā
fistula solantem amores. Sed continebo
potius me hic pater leuia enim ista sunt; et
mihi loqui tecum, nisi reuerenter, non
licet: quanq̃ quidem; si pergerem; face-

remus ipsi hac in re ; quod facere etiam
reges in coenis solent : qui quidem in-
ter apros , et pauones ; quibus habun-
dant quotidie ; interdum tamen et alli-
um poscunt , et betas . Neq; sanè animus
noster uacare semper rebus seuerioribus
potest : neq; si uacet ; tamen ex illis tam
plenam capit iocunditatem ; q̃ si ea ip-
sa remitteret interdum , et mox non
longo interuallo intermissa reuocaret .
Ita nos quidem nunc grauiam illa phi-
losophiae studia ; quibus quidem cer-
te id omne tempus soles , quod tibi per
rempubli . licet impertire ; melius eti-
am fabellis istis leuioribus condiremus :
et quidem licet maxime uel in Nonia-
no fabulari . B. P. Sanè
quidem licet ; dum illud tamen , sem-
per teneatur ; ut cerato remige Sirenas,
quod aiunt . Et profecto poeta ille
sapientissimus nunq̃ Vlissi concessisset,
quem prudentissimum semper facit ;

ut Sirenarum cantus audiret ; nisi li-
ceret etiam grauibus , et sapientibus ui-
ris ; quorum tamen in numero me non
pono ; minus seriis adesse interdum re-
bus , et lusus captare non adeo seue-
ros ; modo ne remiges audiant ; hoc
est , ne sensus pateant uoluptatibus ; qui-
bus et demulcentur ipsi semper ; et , ni-
si ratione oclusi sint , saepe etiam fa-
cillime capiuntur : quod tibi esse faci-
undum in uita maxime semper cen-
seo Bémbe fili : nam nisi te ita infor-
maris , ut uoluptatum illecebris animū
imperuium geras ; non possum dice-
re , q̄ multae tibi occurrent species ea-
rum ; quae te non adolescentem mo-
do (ut es nunc) demulcere possint , et
delinire , ac iam etiam debellare , et de-
uincere ; sed planè etiam uirum . Itaq̄
illis aut magnanimiter imperandum est ;
quod fecerunt uiri omnes magni , et bo-
ni , et ii , quos propterea deos etiam ap-

pellauere ; uel omnino turpiter deserui-
endum, in quo quidem tu (si me audi-
es) non committes ; ut reiecta continen-
tia , atq; ipso amore uirtutis ex illorum
sis grege , de quibus praeclare Oratius ,

Nos numerus sumus , et fruges consu-
merenati ,

Sponsi Penelopes , nebulones , ~~Anti-~~ *Alci-*
noiq;

In cute curanda plus aequo operata iu-
uentus ;

Quis pulchrum fuit in medios dormi-
re dies , et

Ad strepitum citharae cessantum ducere
curam .

Sed quoniam iam aduersperascit , pro-
cedamus in atrium : nugae autem pa-
storales istae tuae sub umbris sunt po-
tius , et inter arbores ; q̃ intra penates
recensendae . Quae cum dixis-
set , et iam in atrium peruenissemus ,

ego finem loquendi feci; ille cogitabun-
tus in bibliothecam perrexit.

IMPRESSVM VENETIIS IN
AEDIBVS ALDI RO-
MANI MENSE FE-
BRVARIO AN-
NO .M.
.VD.



